

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЕТНОГРАФСКОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ У 2014. ГОДИНИ

Етнографски музеј у Београду, са статусом установе културе од националног значаја, током 2014. године наставио је и унапредио своје деловање на очувању и презентацији етнографског културног наслеђа. Током 2014. године, у Етнографском музеју дошло је до кадровских и организационих промена. У јуну је именован нови в.д. директор Етнографског музеја др Мирјана Менковић, а именован је и нови Управни одбор, који сада сачињавају професионалци с великим искуством у очувању културног наслеђа. Осим тога, започета је реорганизација рада музеја, као и планирање реорганизације простора ради његовог ефикаснијег искоришћавања. Управни одбор је усвојио нови Статут Етнографског музеја и предлог систематизације послова и радних места. Етнографски музеј је почео да функционише с три помоћника директора, а промењени су и начелници одељења.

Очување етнографског културног наслеђа

Настојећи да интензивно ради на очувању културног наслеђа, Етнографски музеј је спровео већи број теренских истраживања, као и регистровања и очувања културног наслеђа. Пре свега, настављен је тимски пројекат истраживања становништва Шумадије, као културно-комплексне и динамичне области која има важну улогу у савременој култури Србије. У овим теренским истраживањима учествовало је девет стручњака. Започета су истраживања становништва области НП Тара, с нагласком на истраживању обичаја и духовне културе. Током 2014. године, стручњаци музеја обављали су и индивидуална теренска истраживања: етномедицине код становништва источне Србије, традицијског одевања код становништва источне Србије, модерног урбаног становања, културе исхране на више локалитета у Србији, и крајпуташа и односа према празном гробу. Осим тога, стручњаци Етнографског музеја учествовали су у међуинституционалним истраживачким пројектима, превасходно на регистровању и очувању нематеријалног културног наслеђа.

Фонд Етнографског музеја у 2014. години увећан је за 238 етнографска музејска предмета. Осим тога, илустративни фонд је обogaћен с 12

музеалија, а у привремени и резервни фонд ушло је укупно 57 предмета. Фонд библиотеке Музеја увећан је за 441 публикацију.

Кључна музејска активност у Фонду Музеја јесте свеобухватан попис музејског материјала, пошто је у претходним годинама попис рађен само парцијално. Пописом је утврђено да укупан фонд у Етнографском музеју садржи 117.523 музеалије. Обављена је и ресистематизација Фонда Музеја, како би збирке ефикасније функционисале и кустоси били равномерно оптерећени пословима везаним за музејски материјал за који су задужени.

Музејска документација

Током 2014. године, настављена је редовна документацијска обрада музеалија и завршена је обрада 111 музеалија.¹ У оквирима музејске документације настављен је интензиван рад на дигитализацији музејског материјала. Посебна пажња усмерена је на усавршавање постојећег и израду новог софтвера помоћу којег се обавља дигитализација. Направљен је и план развоја апликација за дигиталну документацију Етнографског музеја. Важну активност представља наставак раније започетог пионирског рада на изради дигиталних етнографских мапа Србије.

Обављено је и документовање етнографског културног наслеђа у музејима у иностранству, а које је обухватило: Музеј европских култура у Берлину, Етнологски музеју у Берлину, Музеј музичких инструмената у Берлину, Етнографски музеј у Лајпцигу и Етнографски музеј у Дрездену. Пописано је око 1.200 предмета (ношња, накит, покућство, преслице, керамика, предмети у култу, итд.), око 50 фотографија, а велики број пописаних предмета је фотографисан.

Конзервација и превентивна заштита

Рад на заштити етнографског културног наслеђа одвијао се у оквиру редовних активности Одељења за конзервацију, али се доста урадило на техничком рашчишћавању депоа музеја, као и на распоређивању предмета. Конзервирано и рестаурирано је укупно 375 предмета (275 предмета од текстила и 105 предмета од другог материјала). За депое музичких инструме-

---

¹ Због специфичног начина финансирања, највећи број музеалија је у фонд Етнографског музеја ушао на крају 2014. године, и због тога ће већина музеалија бити обрађена почетком 2015. године.

ната, народних ношњи Косова и Метохије, обуће, оружја и др., набављена је и направљена специфична опрема прилагођена потребама предмета из тих збирки. Осим редовних активности, два стручњака за конзервацију учествовала су у раду на заштити етнографског материјала манастира Хиландар.

Изложбена активност

Како је презентација народне културе један од императива Етнографског музеја, приређене су две студијске изложбе: изложба гусала и певања уз гусле „Где сви ћуте оне говоре“, која је отворена на дан Етнографског музеја, 20. септембар; затим изложба „Велики рат и мали човек“, поводом обележавања 100 година од почетка Првог светског рата; постављена је тематска изложба „Мирјана Марић: мода и дизајн“; а уприличена је и пригодна изложба „Етно-написи“ поводом Дана европске баштине. Током 2014. године, реализован је и изложбено-инклузивни пројекат „Шумадијска сукња 1860–1960“, који је подразумевао изложбу сукњи из фонда Етнографског музеја у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Пројекат је укључивао и едукативну радионицу.

У Етнографском музеју реализован је и већи број пригодних гостујућих изложби – 32 пратеће изложбе организоване су током 2014, а у неким од њих стручњаци музеја имали су важну улогу. Једна од тих изложби је, на пример, „Дуборези Епископа жичког Јустина“. Запажена је била и изложба „100 година словеначког луткарства“. Треба свакако поменути и изложбу фотографија из атељеа Пјетра Марубија Скадар „Поштујући своју традицију, поштујемо себе“, као и изложбу „Чешко-српске везе у архитектури Београда 1863–1941“.

Етнографски музеј је, током 2014. године, гостовао са изложбом „На лудом камену“ у Панчеву, као и са изложбом „Сребрно посуђе из Етнографског музеја у Београду“ у Народном музеју у Кикинди. Кустоси Етнографског музеја били су коаутори или стручни сарадници у још осам изложбених пројеката које су реализовали други музеји у Србији.

Пратећи програми

У сарадњи с другим институцијама културе, као и путем разних гостовања у Етнографском музеју је, током 2014. године, остварено више од 100 краткотрајних пригодних пратећих програма, чији је циљ био ширење

знања о сопственој и о другим културама. Осим тога, реализован је и велики број радионица, предавања, презентација, промоција и концерата, чиме је Етнографски музеј допринео унапређивању културног живота у Београду. Велики број одржаних радионица и предавања био је везан за изложбе Етнографског музеја.

Међународна активност

Током 2014. године, била је запажена активност Етнографског музеја на међународном плану, пре свега путем гостовања великих изложби „Српска свадба – на крају 19. и почетком 20. века“, у Палати културе у граду Алжиру, и изложбе „Путеви хране у Србији“, реализоване у оквиру пројекта „Култура исхране Србије“, у Културном центру Србије у Паризу. Стручњаци музеја учествовали су и у заједничким међународним изложбеним пројектима, то: „Скривени свет балканских жена“, у ханикаху Гази Хусрев-бегове цамије у Сарајеву; затим у изложби „Текстилно рукотворство – традиција која живи“, с темом „Ткање и вез у Србији“, у оквиру међународног скупа „Craftattract. Традиционално занатство – привлачност културног туризма“, одржаног у Мостару; учествовали су и у изложби „Словенски карневали“, у организацији Форума словенских култура, реализоване у палати УНЕСКО-а у Паризу. Два стручњака Етнографског музеја учествовала су у великом регионалном пројекту „Jankovic Castle Heritage site, generating sustainable development of the flat region districts“, чији је носилац било Свеучилиште у Загребу.

Међународна сарадња Етнографског музеја била је превасодно усмерена ка другим музејима и сродним институцијама. Постигнути су договори о тесној сарадњи са Словачким националним музејом, Музејом у Мартину, с Моравским музејом у Брну, са Музејом Републике Српске, Земаљским музејом у Сарајеву и Етнографским музејом у Загребу.

Стручно усавршавање

Стручно усавршавање запослених је, у току 2014. године, било посебно интензивно. Девет стручњака је стекло основна или виша звања кустоса или конзерватора техничара. Већи број стручњака је учествовао у домаћим и међународним стручним или научним скуповима и конференцијама. Значајнији скупови на којима су учествовали стручњаци музеја су следећи: „Museums and Heritage Show 2014“ у Лондону (Велика Британија),

„Identitätsfabrik reloaded. Museen als Resonanzräume kultureller Vielfalt und pluraler Lebensstile“ у Карлсруеу (Немачка), „Museum Work – Working for Museums“ у Минхену (Немачка), „Осми годишњи састанак експерата за нематеријално културно наслеђе југоисточне Европе“ у Лимасолу (Кипар), „Традиционално занатство – привлачност културног туризма“ у Мостару (БиХ), Редовни годишњи састанак ИКОМ-овог Комитета за документацију и ИКОМ-овог Комитета за етнографске музеје, „Савремена српска фолклористика“ у Тршићу, „Етнос, религија, идентитет: научни скуп у част професора Душана Бандића“ у Београду, „Заштита, ревитализација етнолошке грађе и презентација народне ношње уз примену нових технологија“ у Нишу, Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија у Нишу, „Традиционална естетска култура 9“ у Нишу, итд.

Издавачка делатност

Издавачка делатност Етнографског музеја у 2014. години преваходно је обележена издавањем обимних каталога који су пратили све велике изложбе стручњака музеја. У припреми је обухватна публикација о Етнографском музеју, а свакако важно место заузима објављивање 77. броја *Гласника Етнографског музеја*. Стручњаци музеја објавили су 34 стручна и научна текста у разним часописима и зборницима радова, а још четири текста су у припреми за штампу. Осим тога, кустоси музеја су чланови редакција у 14 стручних или научних часописа у земљи и иностранству. Ранији бројеви *Гласника Етнографског музеја* дигитализовани су и учињени доступним преко интернета на сервису Google Books.

Међународни фестивал етнолошког филма

У 2014. години одржан је 23. Међународни фестивал етнолошког филма. Селекциона комисија је од укупно 86 пријављених филмова (71 из иностранства и 15 из Србије, с укупном трајањем од 90 часова) одабрала је 24 филма за такмичарски програм у трајању од 22 часа, а за информативну секцију 11 филмова у трајању од 8 часова. Посебне програме фестивала у оквиру „Фестивала плус“, сачињавали су: Студентски програм (16 филмова) и ИД-3мин, филмови снимљени мобилним телефонима (9 филмова). Специјални програми били су „Музеалац у свету етнолошког филма – Источна Србија“ (5 филмова) и „НУР филм-група из Немачке“ (7 филмова).

Манакова кућа

У програмској активности Манакове куће треба истаћи две важне активности: производња филма *Пустоод*, посвећеног Христифору Црниловићу, и наставак обимног рада на дигитализацији рукописне грађе Христифора Црниловића. Пројекат комплетне дигитализације веома угрожене рукописне грађе Христифора Црниловића, смештене у Манаковој кући, има циљ да заштити око 21.560 руком писаних листова од пропадања. На тај начин, омогућило би се лакше коришћење и доступност јавности богате етнографске грађе коју је Црниловић сакупио.

Центар за нематеријално културно наслеђе

У саставу Етнографског музеја делује и Центар за нематеријално културно наслеђе Србије. У Центру је обављен велики број активности на координацији послова везаних за упис елемената на Националну листу нематеријалног културног наслеђа, затом активности везане за координацију рада с Комитетом за нематеријално културно наслеђе, а формирана је и мултидисциплинарна Комисија за евалуацију предлога за упис. Центар је радио на документовању елемената нематеријалног наслеђа. Најбитни моменат у раду Центра и Етнографског музеја, свакако је упис породичне крсне славе на Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства, на чијој номинацији је радио стручни тим Етнографског музеја са сарадницима из других музеја, при чему је музеј носилац те номинације.

Инвестиције

Током 2014. године, у Етнографском музеју су започета обимна планирања и припреме за реконструкцију и санацију зграде, а на Манаковој кући су започети мањи радови на уређењу и безбедности. Предвиђено је да Манакова кућа, након сређивања, постане својеврсни културни и туристички бисер Савамале. Планирано је да зграда Етнографског музеја буде адаптирана у наредних неколико година, тако да простор буде рационално искоришћен. Најбитнији планови се односе на депое за етнографске музеалије, који треба да буду увећани за око 1.000 m², као и на то да читава зграда музеја буде системски климатизована, како би били унапређени услови за зашти-

ту и очување материјалних културних добара. У 2014. години завршено је потпуно мерење простора у згради и дигитализован је пројекат постојећег стања зграде.

Милош Матић